

Клубук Сергій

здобувач третього рівня вищої освіти «доктор філософії»,

Миндрішора Роман

здобувач третього рівня вищої освіти «доктор філософії»,

Західноукраїнський національний університет

ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ: СПЕЦИФІКА ТА НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ

У сучасних умовах повномасштабної війни росії з Україною, зростання цін на енергоресурси, посилення енергетичної залежності та викликів кліматичних змін питання енергозбереження в сільському господарстві набуває особливої важливості. Галузь є однією із найбільших споживачів енергії та водночас залежить від природних ресурсів і погодних умов. Ефективне використання енергії, впровадження енергоощадних технологій та відновлюваних джерел енергії дозволяє не лише зменшити витрати виробництва, а й підвищити енергоефективність, екологічну безпеку та економічну стійкість аграрних підприємств.

Енергозбереження у сільському господарстві має низку особливостей, які зумовлені специфікою галузі, її структурною неоднорідністю та високою залежністю від природних факторів. Як зазначає О. Бородіна, аграрний сектор України складається з індивідуального (орієнтованого на традиційне виробництво та внутрішній ринок) і корпоративного секторів (агрохолдинги з іноземним капіталом, орієнтовані на експорт і монокультуризацію) [1]. Ця структурна диференціація прямо впливає на моделі енергозабезпечення та шляхи впровадження енергоощадних заходів.

Поняття енергозбереження охоплює зниження споживання енергоресурсів без зменшення обсягів виробництва за рахунок оптимізації технологічних процесів та режимів роботи обладнання. Це комплексне управління енергетичними потоками, що включає організаційні, правові, наукові, технічні та економічні заходи, спрямовані на ефективне використання енергії, зокрема й з урахуванням відновлюваних джерел [2].

Згідно з науковими джерелами [2, 3], основними напрямками енергозбереження є: зменшення споживання енергії з дотриманням екологічної та економічної доцільності; збалансування енергоспоживання; раціональне використання ресурсів; оптимізація управління споживанням енергії;

скорочення енергомісткості виробництва; формування дієвого організаційно-економічного механізму енергозбереження.

В агропромисловому комплексі (АПК) енергозбереження може відбуватись як в межах окремих сфер, так і на стику між ними. Так, у першій сфері АПК (виробництво матеріально-технічних ресурсів) значний потенціал має зниження енергоемності техніки та обладнання. До ключових напрямів тут належать забезпечення доступу до різних видів енергії, диверсифікація постачань, зниження втрат та підвищення ефективності використання викопного палива [2].

У процесі безпосереднього сільськогосподарського виробництва енергозбереження пов'язане з оптимізацією використання природної енергії – ґрунтової, сонячної та біоенергії. Наприклад, завдяки сівозмінам і раціональним технологіям обробітку ґрунту можна зменшити енерговитрати на одиницю врожаю, водночас підвищуючи родючість та зменшуючи деградацію ґрунтів. У тваринництві - застосування енергоефективного освітлення, вентиляції, теплоізоляції та обігріву сприяє зниженню споживання електроенергії.

Значну частку енерговитрат становить споживання викопного палива, особливо в логістиці, транспортуванні, зберіганні та переробці продукції. Тому важливою умовою енергозбереження є впровадження ощадних технологій, оптимізація логістичних процесів, використання альтернативних джерел енергії (сонячних батарей, вітрогенераторів, біогазових установок), а також утилізація відходів і вторинних енергоресурсів.

Серед заходів енергозбереження у функціонуванні сільськогосподарських підприємств можна виділити: технічне обслуговування та налаштування сільгосптехніки для зниження споживання пального; застосування точного землеробства й автоматизованого поливу; енергоефективне освітлення (наприклад, LED-системи); термомодернізацію будівель; компостування органічних відходів замість використання хімічних добрив; впровадження систем моніторингу енергоспоживання.

Водночас впровадженню таких заходів можуть заважати обмежені фінансові ресурси підприємств, що робить важливим урахування економічної доцільності. Не менш значущими є й соціальні аспекти, зокрема вплив на зайнятість у сільській місцевості.

Загалом, ефективна реалізація політики енергозбереження в сільському господарстві має ґрунтуватися на індивідуальному підході до кожного підприємства, з урахуванням його специфіки, масштабів діяльності, природно-кліматичних умов та економічних можливостей. Комплексний підхід до

енергозбереження включає аналіз, планування, впровадження, навчання персоналу, моніторинг та постійне вдосконалення. Така стратегія сприяє підвищенню енергоефективності, зменшенню негативного впливу на довкілля та зміцненню економічної стійкості аграрних господарств.

Таким чином, енергозбереження в сільському господарстві має враховувати галузеву специфіку, природні умови та економічні можливості підприємств. Основними напрямками є зниження енерговитрат, впровадження енергоощадних технологій, використання відновлюваних джерел енергії та оптимізація ресурсів. Комплексний і адаптивний підхід до енергозбереження сприяє підвищенню ефективності виробництва та сталому розвитку аграрного сектору.

Список використаних джерел

1. Бородіна О. Сільське господарство України в умовах воєнного стану: уроки для суспільства і політиків. Національна академія наук України. 21.07.2022. URL: <https://www.old.nas.gov.ua/UA/Messages/news/Pages/View.aspx?MessageID=9288>
2. Градовий В. Ключові напрями енергозбереження в сільському господарстві. Економічний дискурс, 2020. Випуск 4. С.34-42.
3. Калініченко О.В. Методичні засади оцінки енергетичної ефективності виробництва продукції рослинництва. Облік і фінанси, 2016. № 2 (72). С. 150-155.